HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

כאן בגזילה קיימת כאן בשאין גזילה קיימת והא אבנט דגזילה קיימת היא מאי אבנט דמי אבנט וכל היכא דגזילה קיימת לא עבוד רבנן תקנתא והרי מריש דגזילה קיימת היא ותנן א)על המריש הגזול שבנאו בבירה שיטול דמיו מפני תקנת השבים שאני התם דכיון דאיכא פסידא דבירה שויוה רבנן כדליתא: גזל פרה מעוברת וילדה וכו': ב)תנו רבנן הגוזל רחל (א) וגזזה פרה וילדה משלם אותה ואת גיזותיה ואת ולדותיה דברי רבי מאיר ג)ר' יהודה אומר גזילה חוזרת בעיניה רבי שמעון אומר רואין אותה כאילו היא שומא אצלו בכסף איבעיא להו מאי טעמיה דרבי מאיר (ב) משום דקסבר שינוי במקומו עומד או דילמא בעלמא שינוי קונה והכא קנסא הוא דקא קניס למאי נפקא מינה להיכא דכחשא מכחש תא שמע ד)גזל בהמה והזקינה עבדים והזקינו משלם כשעת הגזילה רבי מאיר אומר בעבדים אומר לו הרי שלך לפניך ואילו בהמה כשעת הגזילה ואי סלקא דעתך סבר רבי מאיר שינוי במקומו עומד אפי' בהמה נמי אלא לאו ש"מ קסבר ר' מאיר שינוי קונה והכא קנסא הוא דקא קניס אמרי רבי מאיר לדבריהם דרבנן קאמר להו לדידי שינוי אין קונה ואפילו בהמה נמי אלא לדידכו דאמריתו שינוי קונה אודו לי מיהת בעבדא דכמקרקעי דמי ה)וקרקע אינה נגזלת ואמרי ליה רבנן לא עבדא כמטלטלי דמי ת"ש ו)לצבוע לו אדום וצבעו שחור שחור וצבעו אדום ר' מאיר אומר נותן לו דמי צמרו דמי צמרו אין דמי צמרו ושבחו לא ואי סלקא דעתך סבר רבי מאיר שינוי אין קונה דמי צמרו ושבחו בעי למיתב ליה אלא לאו ש"מ קסבר ר"מ שינוי קונה והכא קנסא הוא דקא קניס שמע מינה איכא דאמרי הא לא איבעי לן מדאפיך רב ותני גזל ז)פרה והזקינה עבדים והזקינו משלם כשעת הגזילה דברי רבי מאיר וחכמים אומרים בעבדים אומר לו הרי שלך לפניך ודאי לרבי מאיר שינוי קונה והכא קנסא הוא דקא קניס ליה כי קא איבעי לן הכי איבעי לן כי קא קניס במזיד אבל בשוגג לא קניס או דילמא אפי' בשוגג נמי קניס תא שמע ח)חמשה גובין מן המחוררין ואלו הן א)פירות ב)ושבח פירות ג)והמקבל עליו לזון בן אשתו ובת אשתו וגט חוב שאין בו אחריות וכתובת אשה שאין בה אחריות מאן שמעת ליה דאמר ט)אחריות לאו טעות סופר הוא רבי מאיר וקתני פירות ושבח פירות שבח פירות היכי דמי י)כגון שגזל שדה מחבירו ומכרה לאחר והשביחה והרי היא יוצאה מתחת ידו כשהוא גובה

גובה

גזילה קיימת. חייב להחזירה: **והא אבנט דגזילה קיימת הוא.** ועליו נשנית תקנה שבימי רבי שלא להחזירו: **ועל המריש.** במסכת גיטין. מריש קורה: **משום פסידא דבירה שויוה רבנן כדליתא.** ומיהו דמי בעי לאהדורי הואיל וגזילה קיימת בבירה: **משלם אותה ואת גיזותיה** (ג). כל מה שנטל ממנה ומה שהשביחה: **גזילה חוזרת בעיניה.** כמות שהיא עכשיו ריקנית יחזירנה והדר משלם דמי גיזות ועובר כמו שהיה בשעת הגזילה ולא שבח הגיזה שהשביחה אצלו ולא שבח הולד דלא קניס רבי יהודה אבל דמים שבשעת הגזילה משלם דליכא למאן דאמר כל הגזלנים בציר משעת הגזילה ישלמו: **רואים אותה כאילו היא שומא אצלו בכסף.** משעת הגזילה ומשלם דמים כשעת הגזילה. ולקמן [ע"ב] מפרש במאי פליגי ר' יהודה ור"ש: **קנסא קניס.** שלא יהא חוטא נשכר בגזילה ליטול את השבח: **ונפקא מינה.** להיכא דלא השביחה אלא כחשה אי אמרת טעמא משום דשינוי במקומו עומד כחשה נמי הדר כדאיתא השתא ואי טעמא משום קנס' הוא ושינוי קני משלם כדמעיקר' י) (היכא דליכא קנסא ה"נ איכא שינוי ומשלם כמעיקרא): **והזקינה.** דאשתני לגריעותא והיינו כחשה: **בעבדים אומר לו הרי שלך לפניך.** דעבדא כמקרקעי דמי וקרקע הדרא בעינה ואינה נגזלת לקנות לגזלן בשינוי ולהיות ברשותו: **דמי צמרו.** כדמעיקרא ואע"פ דמהשתא שוי טפי לצריכים צמר אדום: **והכא קנסא קא קניס.** במתני' ובצבע דלאו גזלן הוא ולאו חוטא הוא לא קניס דהא שוגג הוא: **מדאפיך רב.** לקמן בפרקין (דף צו:): **בשוגג.** כגון לוקח שלקח מגזלן והשביחה ולא ידע שהיא גזולה: **מן המחוררין.** מנכסים בני חורין ולא מנכסים משועבדים: **פירות ושבח פירות.** תנן במסכת גיטין (דף מח:) אין מוציאין לאכילת פירות ולשבח קרקעות מנכסים משועבדים מפני תקון העולם הפסד לקוחות. אכילת פירות ושבח קרקעו' מפרש להו בשנים אוחזין (ב"מ ד' יד:): **גט חוב.** שטר חוב: **שאין בו אחריות.** שלא שיעבד לו לוה בשעת הלואה את נכסיו ולא כתב לו כל נכסי אחראין לך לפרוע מלוה זה: **לאו טעות סופר הוא.** ואינו גובה מנכסי' משועבדים ולא אמרינן אין לך אדם המלוה מעותיו בלא שעבוד נכסי לוה והסופר טעה ולא כתב בו אחריות אלא דוקא אזלינן בתר שטר: **רבי מאיר.** בשנים אוחזין (שם דף יג:) מלא שטרי חוב אין בהן אחריות נכסים יחזיר לפי שאין ב"ד נפרעין מהן: **כשהוא גובה.** הלוקח חוזר על הגזלן שהנגזל בא ונוטל שדהו כמות שהוא והלוקח חוזר על הגזלן שמכרה לו באחריות:

גובה

כאן בגזילה קיימת. תימה רועים מאי גזלה קיימת איכא וי"ל דאיירי ברועה בהמה של אחרים וגנב מהן גיזה וחלב ולאו משום דחשוד להרעות בשדות של אחרים דכיון שאין הבהמה שלו אין אדם חוטא ולא לו כדאמר בפרק קמא דבבא מציעא (דף ה:):

ו) **משלם** דמי פרה העומדת לילד. (ד) וכל שבח שמשעת גזלה עד שתלד [א] לגזלן:

חמשה גובין מן המחוררים. אע"ג דתנא מניינא תנא ושייר הנך דתנן בהניזקין (גיטין דף מח: ושם נ:) אין מוציאין למזון האשה והבנות מנכסים משועבדים מפני תיקון העולם והתם נמי שייר המקבל עליו לזון בן אשתו ובת אשתו וגט חוב שאין בו אחריות ומהכא קשה לשמואל דאמר בפ"ק דב"מ (דף יג.) אומר היה ר"מ שטר חוב שאין בו אחריות נכסים אין גובה לא מנכסים משועבדים ולא מבני חורין והכא משמע דגבי מבני חורין ומיהו בלאו הכי איתותב שמואל התם מברייתא אחריתי ויש לדחות דשמואל הוה מפרש שאין בו אחריות היינו שמפורש שלא קבל עליו אחריות והא דמוקי לה הכא כר"מ משום דלכאורה כוותיה אתיא:

מאן שמעת ליה דאמר אחריות לאו טעות סופר כו'. וא"ת [ב] בלאו האי טעמא ה"מ למפרך מאן שמעת ליה דקניס ר"מ וש"מ דבשוגג קניס ואז לא הוה צריך לאתויי ברייתא אלא מתני' דהניזקין (גיטין דף מח: ושם) דאין מוציאין לאכילת פירות וי"ל דמכח זה לא ה"מ לאוכוחי דאתיא כר"מ דהא רבי יהודה נמי מלינן למימר דקניס לרב זביד דאמר דלרבי יהודה שבח שעל גבי הגזילה הוי דנגזל אע"ג דנשתנית ע"י כגון נטענה או נתעברה אצל גזלן והאי שבח שהשביח הלוקח היינו נמי שבח שעל גבי הגזלה ויקנוס בו ר' יהודה כמו בההיא דלקמן (ע"ב) לרב זביד ואע"ג דכי נוקי לה נמי כרבי יהודה אכתי מצי לאוכוחי דהשתא ר' יהודה דלא קניס ליה כולי האי קניס בשבח זה שע"ג קרקע ר"מ דקניס טפי לא כ"ש מכל מקום טפי ניחא ליה לאוכוחי מר' מאיר גופיה ר"י:

ט) **דאתא** בעל ארעא ושקיל ארעא ושבחא ש"מ בשוגג נמי קנים. ה"מ לשנויי דשבח היתר על היציאה מיירי דההוא לא הוה קנס דכיון דקרקע אין נגזלת ברשותיה דמריה אשבחיה ולא דמי למטלטלי ואפילו לשמואל דאמר בפ"ק דב"מ (דף יד: ושם) דלוקח מגזלן לית ליה שבחא איכא לאוקמי כגון שקנו מידו כדאמר התם אלא דבלאו הכי משני שפיר [ג] אבל ליכא למימר דסתם שבח משמע הכל בין כנגד היציאה בין מה שיתר על היציאה דהא התם גבי פלוגתא דרב ושמואל במוכר שדה לחבירו ונמצאת שאינה שלו דפליגי אם יש לו שבח אם לאו היינו ע"כ בשבח היתר על היציאה דיציאה למה לא יטול מן הנגזל מי גרע מיורד בשדה חבירו שלא ברשות ועוד דעדיפא מיניה משנינן בפ' מי שמת (ב"ב דף קנז:) מאי שבח חצי שבח ומיהו המקשה ודאי ס"ד דטריף כל השבח אף שכנגד היציאה ולפי סברתו הא דתניא בפ"ק דב"מ (דף טו.) אם השבח יותר על היציאה נוטל השבח מבעל הקרקע והיציאה מב"ח ואוקמינן בגזול ונגזל לא אתיא כר' מאיר דלר"מ אפי' יציאה מנגזל לית ליה משום דקניס א"נ יש לחלק דהתם איירי בלא ידע שהיא גזולה דבשוגג כי האי לא קניס:

דילמא

מסורת הש"ס

א) לעיל סו: גיטין נה. [עדיות פ"ז מ"ט], ב) ב"מ מג: ע"ש, ג) [עי' תוס' ע"ז ז. ד"ה ר"מ], ד) לקמן צו: ב"מ ק:, ה) [סוכה ל: לא.], ו) לקמן ק: וש"נ, ז) גי' רש"ל בהמה, ח) כתובות נא:, ט) [שם וב"ב קסט:], י) רש"ל מוחק זה, כ) [שייך למתני' בדף צג:], ל) שייך לע"ב,

◆

הגהות הב"ח

(א) גמ' ת"ר הגוזל רחל וגזזה וילדה כצ"ל ותיבת פרה נמחק: (ב) שם משום דקסבר שינוי במקומו עומד. בע"ז מז ע"א משמע דילדה לא מקרי שינוי כלל. (והשאר חסר): (ג) רש"י ד"ה משלם אותה ואת גיזותיה ואת ולדותיה כל כו' כצ"ל: (ד) תוד"ה משלם כו' וכל שבח. וכ"כ האשר"י וע"ש שהאריך:

◆

הגהות הגר"א

[א] תום' ד"ה משלם כו' לגזלן (רשום קו על תיבת לגזלן). נ"ב לנגזל כצ"ל דלא כרא"ש: [ב] ד"ה מאן כו' וא"ת כו'. נ"ב אבל להרמב"ם ניחא דס"ל דוקא לאחר יאוש לר"י וקרקע אין לה יאוש דר"י ס"ל דשינוי אינו קונה כאן וכמש"ל ק"ב ב וז"ש ת"ש לצבוע כו' ואזלי לשיטתייהו (ועבהגר"א סימן שנ"ד ס"ק א'): [ג] ד"ה דאתא כו' אבל ליכא למימר כו'. נ"ב אבל הרי"ף והרמב"ם מפרשים הכל בשבחא דממילא וניחא דסתם שבח משמע כל השבח ולכן לא פריך לר"י משום דלדידיה לא קני אלא לאחר יאוש בשבחא דממילא כנ"ל:

◆

רבינו חננאל

ואי איכא פסידא כגון מריש שבנאו בבירה שוינה רבנן כגזילה שאינה קיימת, נוטל דמיו מפני תקנת השבים. מתני'. גזל פרה מעוברת. רחל טעונה וגזזה משלמין אותה ואת גיזותיה ואת ולדותיה דברי ר' מאיר, ר' יהודה אומ' גזילה חוזרת בעיניה, ר' שמע' אומ' רואין אותה כאילו היא שומה אצלו בכסף. פיר', ר' מאיר סבר מחזיר הכל. או שינוי קונה וקנסא הוא דקניס בגזל, מאי נפקא מינה היכא דכחש מכחש, או אמ' שינוי במקומו עומד אפילו כחש גזילה חוזרת בעיניה ואי אמ' קנסא הוא אי שבח חוזרת בעיניה, כחש כשעת גזלה. ואתינן למיפשט מגזל בהמה והזקינה עבדים והזקינו משלמין כשעת הגזלה ר' מאיר אומ' בעבדים אומ' לו הרי שלך לפניך דר' מאיר סבר שינוי קונה וקנסא הוא דקניס, ודחינן לה. תא שמע לצבוע לו אדום וצבעו שחור, שחור וצבעו אדום ר' מאיר אומ' נותן לו דמי צמרו. ואסיקנה, שמע מינה דסבר ר' מאיר שינוי קונה והכא קנסא קניס, שמע מינה. **איכא דאמרי הא לא מיבעיא לן,** כי קא מיבעיא לן ר' מאיר דקניס לשלם הגזות והולדות מי שגזל במזיד. אבל בשוגג, כיון שגזל בהמה על מנת שהיא שלגוי וכיוצא בה ונמצאת שלישראל, מאי. ופשטינן לה מיהא גובין מן המחוררין, פיר' ולא מן המשועבדין. פירות, ושבח קרקעות, והמקבל לזון את בן אשתו או בת אשתו, ושטר חוב וגט חוב או כתובת אשה שאין בהן אחריות, פיר' דתניא אין מוציאין לאכילת פירות ולשבח קרקעות ולמזון האשה והבנות ממשעבדי מפני תקון העולם. פיר', כגון שגזל חבירו שדה פירות ואכל הפירות אין גובה הנגזל דמי פירות שאכל אלא מבני חורין, וכן המוכר שדהו במאה דינר והשביחה הלוקח ושוה עכשיו ק"ק ובא בעל חוב וטרפה כמות שהיא, הלוקח גובה הקרן אפילו ממשעבדי אבל השבח מבני חורין בלבד, וכן מזונות האשה המקבל עליו לזון את [בן] אשתו או בת אשתו בלא קניין. **מאן שמעת ליה דאמ' אחריות לאו טעות סופר היא ר' מאיר,** דתנן בפרק שנים אוחזין בטלית מצא שטרי חוב אם יש בהן אחריות נכסים לא יחזיר כול', שמע מינה האי מתניתא ר' מאיר היא, וקתאני פירות ושבח קרקעות מן המחוררין. היכי דאמי, כגון שגזל שדה מליאה פירות ומכרה לאחר והשביחה ובא בעל חוב של נגזל וטרף לשדה בשבחה ופירותיה ולא שימינן ליה השבח ללוקח אף על פי שאינו נושה בו אלא הקרקע בלבד,

עין משפט נר מצוה

יז א מיי' פ"ט מהל' גזילה הל' ז ופכ"א מהלכות מלוה הלכה א סמג עשין עג טוש"ע ח"מ סי' שעב סעי' א:

יח ב מיי' וסמג שם טור ש"ע ח"מ שעג סעי' א וסי' קטו סעי' א:

יט ג מיי' פכ"ג מהל' אישות הלכ' יח סמג עשין מח טוש"ע אה"ע סי' קיד סעיף ד:

כ ד מיי' פ"ט מהלכות גזילה ואבידה הלכה ו סמג עשין עג טוש"ע ח"מ סי' שעג סעיף א:

◆

מוסף רש"י

על המריש. קורה, ותקנות קחשיב ואזיל במסכת גיטין (לעיל סו:). **בבירה.** בית גדול (גיטין נה.). **מפני תקנת השבים.** שאם אתה מצריכו לקעקע בירתו ולהחזיר מריש עצמו ימנע מלעשות תשובה (שם). **בעבדים אומר לו הרי שלך לפניך.** דקרקע דמי וברשותיה דמריה קיימי (לקמן צו:) דקיימא לן קרקע אינה נגזלת וכל מקום שהיא ברשות בעליה עומדת ועבד כמקרקעי דמי ואינו נגזל להיות נקנה לגזלן לשלם דמים, הילכך כי אזקין ברשותיה דמריה אזקין (ב"מ ק:). **וקרקע אינה נגזלת.** כלומר אינה קנויה לגזלן בשום יאוש, דלעולם בחזקת בעליה היא, דמקראי נפקא לן בהגוזל בתרא (קיז:) (סוכה ל:). **נותן לו דמי צמרו.** קני בשינוי לר"מ ולא יהיב ליה אלא דמי צמרו (לקמן ק:) בדמים שאמר לבן נמכר בשוק, דקניה בגזלו לשלם כשעת הגזילה (ב"מ עח:) דמי צמר לבן כמו שמסר לו, דקניה בשינוי ונתחייב מעות (שם קיז:) נותן לו צבע זה דמי צמר לבן כבתחילה אם ירצה, דסבירא ליה לר"מ כל המשנה מדעת בעליו נקרא גזלן ונוטל הצמר לעצמו אע"פ שהוא מעולה עכשיו בדמים (ע"ז ז.) אבל לא דמי שבחו, או זה יתן שכרו משלם ויקח הצמר (לקמן ק:). **גובין מן המחוררין.** מנכסי בני חורין לבד, אם יש נכסים בני חורין אבל החייב נגבין, ואם לאו אין נגבין מן המשועבדים (כתובות נא:). **פירות ושבח פירות.** כדתנן במס' גיטין (מח:) אין מוציאין לאכילת פירות ולשבח קרקעות מנכסים משועבדים מפני תיקון העולם, ובשנים אוחזין בטלית (יד:) מפרש לאכילת פירות ולשבח קרקעות כיצד, הרי שגזל שדה מחבירו ומכרה לאחר והשביחה והרי היא יוצאה בדין מתחת יד הלוקח עם שבח שהשביח הלוקח בזבל ובניר ועם פירות שבה, שהנגזל טורפה ממנו, כשהוא חוזר על המוכר שמכרה לו באחריות גובה קרן מנכסים משועבדין ושבח מנכסים בני חורין ולא מן המשועבדין, מפני תיקון העולם, לפי שאין קצובין ואין הלוקח יודע בכמה להיזהר (כתובות נא:). **והמקבל עליו לזון בן אשתו ובת אשתו.** אף הוא אין גובה מן המשועבדים, לפי שאין קצובין ואין כתובים, והא דתנן בהנושא (כתובות קא:) והיא נזונית מנכסים משועבדין מפני שהיא כבעלת חוב, מוקמינן לה התם בשקנו לה מידו, דסתם קנין לכתיבה עומד (שם נא:).